

Hayvan Hakları

Protezli Mumya

Alman araştırmacılar, eski Mısır'ın Teb kentinde bulunmuş 3000 yıllık bir mumya'da bir ayak başparmağı protezi keşfettiler. İnce bir işçilikle tahtadan yapılmış, üzerinde oymadan bir tırnak bile bulunan protez, ayağın çevresine göre biçimlendirilmiş iki kısa ve kıvrık tahtadan oluşan sokete, deri kayışlarla bağlanmış. Soket de ayağa sicimlerle sarılmış. Takma parmaklı mumya, 55 yaşlarında bir kadına ait. Küçük bazı atardamarlarındaki kireçlenmeyi dikkate alan araştırmacılar, bunun başparmağın kesilmesiyle sonuçlanan dolaşım bozukluklarına işaret ettiği görüşündeler. Gerçi eski Mısır'da ölümler mumyalanırken eksik beden parçalarının yerine, ölümden sonraki yaşamlarında kendilerine yardımcı olsun diye protez takılması adettenmiş. Ancak takma başparmağın alt tarafındaki yıpranmaya dikkat çeken araştırmacılar bunun "tarihteki ilk

protez olabileceğini düşünüyorlar." Ancak Londra'da British Museum'da bulunan bir başka mumya da aynı onur için yarışıyor. Gene Teb'de bulunmuş mumya da, alçı sürülmüş bezden yapılmış bir ayak başparmağı protezi taşıyor.

Science, 12 Ocak 2001s

Denek şempanzelere Emeklilik Keyfi

ABD Senatosu'nun geçtiğimiz aralık ayında onayladığı bir plan uyarınca "bilimin gelişmesine katkıda bulunan" 1600 şempanze, laboratuvarlardan kurtulup emekli yaşamı sürdüreceklere yurtlara taşınacaklar. 30 milyon dolar harcamayla gerçeleştirilecek düzenle, "hizmetlerine gerek kalmayan" şempanzeler yeni barınaklarında ömür boyu beslenme ve bakım olanağına kavuşacaklar. Emeklilik hakkına kavuşan hayvanlar, ABD sağlık bakanlığının yanlış bir tahmin yapması sonucu çoğalmışlar. 1980'li yılların başında bakanlık, AIDS hastalığına yol ačan HIV (insanda bağışıklık sistemini çökerten virüs) deneylerinde çok sayıda şempanzeye gereksinme olacağı hesabıyla yaygın bir üretme kampanyası başlatmış. Ancak deneklerin büyük çoğunluğunun HIV'den etkilenmediği ortaya çıkınca araştırma laboratuvarlarında, bakımları büyük masraf gerektiren ve ortalama 50 yıl yaşayan bir "işsiz" şempanzeler ordusu oluşmuş. Hayvan

hakları militanlarının baskıları ve hayvanların özel yurtlarda bakımının görece düşük masrafı, Ulusal Bilimler Akademisi'ni hükümete bir emeklilik planı hazırlaması için çağrı yapmaya yöneltmiş.

Ancak şempanzeler için "kıyak emeklilik" düzenlemesi, aslında ne Sağlık Bakanlığı'nı, ne de hayvan hakları savunucularını tam anlamıyla tatmin edebiliyor. Bakanlık yetkilileri, "özel durumlarda" şempanzelerin emekliliğine son verip yeniden laboratuvarlara almak istemelerine karşılık, bunu ancak emekli yurtları yönetim kurulunun onayıyla yapabilecekler. Ayrıca emekliliği durduran kararın askıda kalacağı iki ay süre içinde kamuoyundan itiraz gelmemesi de gerekiyor. Sağlık Bakanlığı bu koşulların, emekliliğin keyfini çıkararak şempanzeleri, yeni aşı, virüs ve mikropların etkisini bedenlerinde denemek üzere yeniden "işe almayı" pratikte olanaksızlaştırdığı görüşünde. Hayvan hakları savunucularıyla, Bakanlığa tanınan bu sınırlı yetkilerin bile emekli şempanzelerin güvenliğini ortadan kaldırdığını düşünüyorlar.

Science, 22 Aralık 2000